PRINCIPELE CAROL ŞI ROMÂNIA ÎN GEOPOLITICA ANULUI 1877 - II

PRINCE CAROL AND ROMANIA IN THE GEOPOLITICS OF 1877 – II

General-locotenent (r) dr. Valentin BECHERU*
(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania, email: secretariat@aosr.ro)
Veronica COJOCARU**

partea a II-a
23 februarie/7 martie – 4/16 aprilie 1877

Rezumat: *Relaţiile dintre România şi Turcia continuă să se deterioreze. Principele Carol nu este de acord cu neutralitatea şi consideră că România trebuie să meargă alături de cel mai puternic. Războiul dintre Rusia şi Turcia este considerat inevitabil în urma respingerii de către Poartă a Protocolului de la Londra. Convenţia de trecere a trupelor ruse este semnată ca între două state suverane, fără a se ţine cont de poziţia României faţă de Poartă şi după ce Rusia este de acord ca plăţile să se facă în aur.*

Cuvinte-cheie: *Principele Carol, 1877, neutralitate, Protocolul de la Londra, Convenţia de trecere a trupelor ruse, Insula Dinului.*

Abstract*: Relations between Romania and Turkey continue to deteriorate. Prince Carol does not agree with neutrality and believes that Romania must side with the strongest. War between Russia and Turkey is considered inevitable following the Porte's rejection of the London Protocol. The convention for the passage of Russian troops is signed as between two sovereign states, without taking into account Romania's position towards the Porte and after Russia agrees that payments be made in gold.*

Keywords*: Prince Carol, 1877, neutrality, London Protocol, Convention on the passage of Russian troops, Dinului Island.*

23 februarie/7 martie 1877. Lângă Giurgiu, în „*ostrovul Dino*”, are loc un conflict cu Turcia „*un post de dorobanţi de pe marginea Dunării a tras focuri de armă asupra mai multor turci care trecuseră”*[1] în ostrov pentru lemne. Acest eveniment este consemnat şi în presă: „*Înainte de acésta cu vre-o două septemani turcii intrară intr'una insula, ostrovu, care*

* membru asociat al Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România, Secţia de Ştiinţe Militare, email: cristina.becheru@yahoo.com.
** muzeograf, Muzeul de Istorie „Petre Voivozeanu”, Roşiori de Vede, email: verapredoi@yahoo.com.
[1] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995, p. 100.

se află situată in partea stanga a Dunarei, in apropiere de Giurgiu, numită Gura-Camii (insula Dinului) si taiara cu vr'o 80 lucrători sub apararea gendermeriei vr'o cateva sute pogoane de arbori, carandu lemnele atatu pentru fortificari din giuru Rusciucului, catu si pentru barace si aprovisionarea trupelor, inse pentru a-si masca prevaricarea și violarea lasară una linea de catra Romani'a netaiată. Ei insa fura in Februariu surprinsi in delictu flagrantu de catra pichetulu Romaniei, tramisu spre ai opri de la prevaricare, și fiindu provocați sa se prede, ei respunsera cu puscature fora a nimeri; romaniiinca descarcara apoi puscele si doi turci cadiura morti, ér' 13 fura prinsi si dusi in prinsória la Giurgiu, ér' ceilalti turci o tuliră la sanetós'a pe caice la Rusciucu"[2]. În urma conflictului se constituie comisii de către guvernul român și de către guvernatorul vilaietului Dunării. Întrunirea celor două comisii s-a realizat cu greutate întrucât comisia turcă „*nu vrea a recunósce pe romani cá romani, ci cá pe otomani fora a vré se recunóasca Romani'a cá atare"*[3], iar cercetarea a rămas „*fără rezultat din causa opunerii turcilor de a face o cercetare completă*"[4]. Ostrovul Dinului este o insulă care în prezent aparține de comuna Malu, județul Giurgiu, și care în memoriile regelui Carol I apare cu numele „*ostrovul Dino*".

24 februarie/8 martie 1877. Generalul Ignatiev se găsea la Berlin „*unde căuta să negocieze dezlegarea pașnică a chestiunii orientale"*[5].

4/16 martie 1877. Generalul Ignatiev se află la Londra și propune guvernului englez semnarea unui protocol privind conferințele de la Constantinopol, act prin care „*se recomanda din nou înlăturarea neînțelegerilor prin mijlocirea puterilor*"[6]. Întrucât „*Poarta a comunicat Angliei hotărârea sa de a executa conştiincios reformele prevăzute în Constituția sa, Guvernul englez caută să influențeze asupra Rusiei, ca să acorde turcilor un termen de un an pentru executarea acestor reforme"*[7].

11/23 martie 1877. Generalul Igniatev întâmpină dificultăți în semnarea protocolului deoarece „*Anglia pretinde dezarmarea Rusiei, lucru ce aceasta din urmă va refuza desigur*"[8].

Morning Post publică un articol critic la adresa Rusiei: „*De la cabinetulŭ nostru nu se cere ca se adere la unŭ protocolŭ amendatŭ, ci la unŭ arangiamentŭ care, după ce arŭ fi subsemnatŭ, arŭ impune Turcieisă desarmese, fără ca demobilisarea ruséască se'i préceadă. Acéstá condiţiune pare a nu fi acceptabilă. Déca împératulŭ Ruşilorŭ doresce în adevĕrŭ pacea, déca, e mulţămitŭ a se recunósce că intenţiunile séle suntŭ atâtŭ de*

[2] *Gazeta Transilvaniei*, nr. 18 din 6/18 martie 1877.
[3] *Ibidem*.
[4] *Curierul de Iassi*, nr. 22 din 27 februarie 1877.
[5] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 100.
[6] T. C. Văcărescu, *Luptele românilor în résbelul din1877 – 1878*, Editura F. Göbl fiii, Bucuresci, 117, p. 12.
[7] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 101.
[8] *Ibidem.*

bune în câtă Europa se contribuie pentru realisarea lorŭ, atunci ni-se pare unŭ lucru straniŭ ca dênsulŭ se nu voiéscă a demobilisa după suptsemnarea unui protocolŭ ratificată în conformitate cu dorinţele séle. Dênsulŭ este celŭcare ameninţă pe Turcia şi totuşi refusă d'a primi propunerea de desarmare pe câtŭ timpŭ protocolulŭ nu va fi suptsemnatŭ, pacea cu Muntenegru închiăiată şi Turcia nu va proceda la desarmare"[9].

Pacea dintre Turcia și Muntenegru nu se semnează deoarece Poarta refuză cedarea teritoriilor „*Nikşitici, portul Spizza şi malul râului Moracea",*[10] motivând că este necesară o consultare a noului parlament.

15/27 martie 1877. Conform celor prezentate de Ion Bălăceanu la Viena, „*tot se mai speră că războiul oriental se poate evita"*[11].

17/29 martie 1877. Rusia, prin baronul Stuart, „*stăruie pe lângă ministru președinte, pentru semnarea convenției ruso-române; acesta din urmă declară că ar fi dispus să semneze convenția dar aceasta numai într-un caz de război*"[12].

Principele Carol analizează situația și consideră că războiul este inevitabil, iar armata trebuie mobilizată și se „*consfătuieşte cu miniştrii săi asupra mobilizării armatei*"[13].

Principele ordonă măsuri pentru apărarea podului de la Bărboși împotriva unor eventuale acțiuni ale turcilor „*dă ordine să se construiască întăriri pentru asigurarea podului drumului de fier de la Bărboşi care este expus focurilor bastimentelor de pe Dunăre*"[14]. Linia de cale ferată ce trece prin Brăila și Bărboși era de importanță strategică, asigurând legătura dintre Moldova și Țara Românească și un punct obligatoriu de trecere în afluirea trupelor ruse către Balcani pe calea ferată. De aceea, „*Printre măsurile de siguranță şi de protecțiune ce Românii trebuia să ia spre a se opune atacurilor eventuale ale Turcilor, era şi punerea în stare de apărare a podului căii ferate de la Bărboşi*"[15]. Datorită apropierii de Dunăre acesta putea fi distrus de către flotila turcă și „*ar fi împiedicat pentru mult timp comunicațiunea cu Moldova, ar fi întârdiat peste măsură, opțiunile armatei ruseşti, ar fi făcut cu neputință transportarea materialelor grele, precum tunurile de posițiune și de asediu*"[16].

Protocolul de la Londra a fost semnat după ce Anglia a renunțat la dezarmarea Rusiei și în acesta se prevedea:

> – susținerea cauzei creștinilor din Turcia, întrucât „*coloniile cercheze și başbuzucii ce erau aşezați în Bulgaria, făptuiau cele mai oribile jafuri și cruzimi în contra creştinilor. Ținuturi întregi au fost*

[9] *Românulu*, 14 martie 1877.
[10] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 101.
[11] *Ibidem*.
[12] I*bidem*.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*, p. 102.
[15] St. I Fălcoianu, *Istoria resboiului din 1877-1879 (ruso-româno-turc) curs profesat la Şcoala Superioară de răsboiu*, Tipografia „Voința Națională", Bucuresci, 1895, p. 33.
[16] *Ibidem*, p. 34.

nimicite, zeci de sate au fost incendiate, femei, bărbaţi şi copii au fost măcelăriţi”[17];

– se ia „*cunoştinţă de încheierea păcii cu Serbia*”[18];

– referitor la încheierea păcii dintre Turcia și Muntenegru se consideră „*că este chiar în interesul păcii de a stabili asupra reglării frontierei şi a liberei navigaţii pe Boiana*”[19];

– în ceea ce privește armata turcă „*Puterile invită Sublima poartă, în interesul liniştii europene, să reducă armata la efectivele de pace*”[20];

– se recunoaște că Turcia „*s-a declarat gata de a executa reformele anunţate, referitoare la ameliorarea soartei supuşilor săi creştini şi se obligă, ca prin reprezentanţii şi agenţii lor locali, să supravegheze ca Poarta să aducă la îndeplinire toate aceste reforme*”[21];

– în situația în care „*Europa ar fi din nou ameninţată în speranţele ei, Puterile îşi rezervă dreptul de a interveni pentru siguranţa bunei stări a creştinilor şi a păcii generale*”[22].

Prin Protocolul de la Londra, Rusia obținea o victorie în plan diplomatic, iar prin prevederile protocolului, războiul ruso-turc, în loc să fie evitat, devenea aproape inevitabil.

Principele Carol ajunge la concluzia că nu poate fi evitată confruntarea ruso-turcă, iar mobilizarea armatei devenea o necesitate pentru asigurarea integrității, și securității țării.

Armata țaristă a contractat la Râmnicu Vâlcea materialul necesar pentru realizarea unui pod peste Dunăre „*cu o lungime de 700 – 800 metri*”[23], ce va fi transportat pe râul Olt.

20 martie/1 aprilie 1877. Din informațiile existente „*se zvonește că Poarta ar voi să răspundă la Protocolul de la Londra*”[24].

21 martie/2 aprilie 1877. Principele Carol scrie o scrisoare tatălui său în care face o analiză a situației în care el și țara se găseau și care l-a împiedicat să scrie. „*Situaţia serioasă în care ne găsim m-a preocupat atât de mult încât mi-a fost imposibil a-ţi scrie mai de mult*”[25]. Preocupările legate de situația și viitorul țării sunt mai presus de relația tată-fiu. Din scrisoarea Principelui rezultă:

1. Situația financiară a influențat și efectivele armatei ce au trebuit să fie reduse „*Trista noastră stare financiară ne-a silit să reducem la*

[17] *Din amintirile artileriştilor participanţi la Războiul Neatârnării 1877 – 1878,* Editura PROSPEXI, Dorohoi, 2024, p. 60.
[18] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 101.
[19] *Ibidem*, pp. 101-102.
[20] *Ibidem*, p. 102.
[21] *Ibidem*.
[22] *Ibidem.*
[23] *Ibidem*.
[24] *Ibidem*, p. 103.
[25] *Ibidem*.

minimum efectivele armatei sub arme. Batalioanele de infanterie, în general, nu au un efectiv mai mare de 300 de oameni"[26].

Bugetul pentru anul 1877 a fost votat la 28 februarie/12 martie și avea „*81 milioane la venituri și 87 ½ la cheltuieli*"[27], rezultând un deficit de 6,5 milioane, iar bugetul „*Ministerului de Război se urcă numai la 13 ½ milioane*"[28].

2. Situația „punctului strategic" Calafat este prezentată astfel:
   –la Calafat se găseau 900 de militari, în comparație cu turcii care aveau la Vidin 40.000;
   –Principele Carol apreciază că pentru apărarea localității „*Ne trebuie 18 zile ca să concentrăm la Calafat 20.000 de oameni cu artileria necesară. Această forță pare a fi suficientă pentru apărarea acestui punct strategic*"[29]
3. Importanța localității Calafat rezultă din:
   a.Ocuparea de către turci a localității după declararea războiului ruso-turc pentru a pune in pericol flancul drept al forțelor ruse;
   b.Căderea Calafatului va determina ca Oltenia să devină teatru de război „*Calafatul odată în mâinile turcilor, Oltenia este pierdută și poate deveni teatrul războiului, fapt ce trebuie evitat cu orice preț*"[30];
   c.Apărarea Calafatului devine un obiectiv prioritar și impune mobilizarea armatei chiar în condițiile financiare pe care țara le are. „*Este o chestiune de onoare pentru România de a apăra cu orice preț Calafatul; dar pentru aceasta trebuie să putem dispune de timpul trebuincios spre a reuși concentra pe acel punct trupele necesare. Această afacere ne preocupă în mod serios în momentul de față și ne întrebăm dacă cu toată lipsa noastră de bani trebuie să mobilizăm armata*"[31].

Importanța Calafatului rezultă și din războaiele precedente, dar și din poziția geografică pe care o avea față de Vidin „*Nu mai puțin însemnată era în Oltenia posițiunea strategică a Calafatului, recunoscută astfel și din răsbóele anterióare, ceea ce și reclamase ridicarea peste Dunăre de către Turci a cetății Widin. Înălțimile pe care se află orașul Calafat cobor în clinuri repezi și dulci, formând un promotoriŭ în fața cetății Widin, care acoperă una din comunicațiunile cele mai însemnate spre Rumelia. Ocuparea dar a posițiunei Calafatului de către Turci, ar fi dat cetății Widin o putere considerabilă, căci Calafatul ar fi devenit atunci un cap de pod puternic care ar fi favorizat o mișcare de întoarcere asupra armatei rusesci*"[32].

[26] *Ibidem*.
[27] *Ibidem*, p. 100.
[28] *Ibidem*.
[29] *Ibidem*.
[30] *Ibidem*, p. 103.
[31] *Ibidem*.
[32] St. I Fălcoianu, *op. cit.*, p. 34.

4. S-a solicitat Rusiei, în data de 20 martie/1 aprilie, informarea României cu 14 zile înainte de declanşarea războiului „*Ieri am depeşat la Petersburg, cerând să ne încunoştinţeze cu 14 zile înainte de a se declara războiul*”[33]

5. Se prezintă, de asemenea, situația Turciei din care rezultă că reformele nu vor fi aplicate, viața creștinilor este amenințată, pacea cu Muntenegru nu se încheie, iar Rusia va fi nevoită să intervină „*Starea dezolantă a Turciei nu oferă nici cea mai mică garanție pentru aplicarea reformelor promise. Creştinii sunt ameninţaţi continuu de a-şi pierde viaţa şi averea lor, aşa încât Rusia mai curând sau mai târziu tot va fi silită să intervină pentru ei. Încheierea păcii cu Muntenegru întâmpină mari dificultăţi*”[34].

Situația creștinilor văzută de William H. von Herbert, ofițer în armata turcă, se prezenta astfel: „*Nu am observat în capitală prea multă ostilitate din cauza religiei. În provincii, fanatismul era intens*”[35].

6. Senatul va fi dizolvat deoarece „*Aici nici un partid nu poate să facă ceva mai bun, dacă nu dispune de o majoritate absolută. Aceasta ne va face să fim nevoiţi a dizolva Senatul, care deşi nu a dat Guvernului vreun vot de blam, totuşi refuză a lucra ceva, aşa încât proiectele rămân nerezolvate*”[36].

Principele Carol discută cu colonelul rus Gheorghi Ivanovici Bobrikov despre măsurile de apărare pe care armata română trebuie să le ia pentru apărarea podului de la Bărboși și a localității Calafat. Principele solicită armatei ruse „*să închidă cu torpile intrarea monitoarelor turceşti în Dunăre şi Siret*”[37].

La București sosește generalul rus Vasili Katalei pentru a realiza o înțelegere privind tranzitul forțelor ruse pe calea ferată, dar care nu se realizează din cauza inexistenței unei convenții ratificate.

23 martie/4 aprilie 1877. Principele Carol dizolvă senatul prin decret princiar. Europa este surprinsă de demisia Principelui Bismarck din data de 20 martie/1 aprilie și „*o mulţime de zvonuri circulă prin lumea politică asupra cauzei acestei demisii*”[38]. Protocolul de la Londra a fost transmis Sublimei Porți.

27 martie/8 aprilie 1877. La Înviere asistă la Mitropolie și consulii Rusiei, Greciei și Serbiei.

28 martie/9 aprilie 1877. Principele Carol scrie o scrisoare către tatăl său, ca răspuns la scrisoarea acestuia din data de 23 februarie/7 martie, în care realizează o analiză a situației în care se află România din

[33] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 103.
[34] *Ibidem*.
[35] William von Herbert, *Apărarea Plevnei scrisă de un participant*, Editura PROSPEXI, Dorohoi, 2026, p. 22.
[36] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 103.
[37] *Ibidem*, p. 104.
[38] *Ibidem.*

perspectiva internă și internațională care justifică deciziile luate de către principe. Principalele subiecte analizate și deciziile rezultate sunt:

1. Principele Carol nu admite neutralitatea României și consideră că țara trebuie să treacă de partea celui puternic „*Neutralitatea teoretică este o chestiune peste care am trecut. Situația politică a României cere să mergem cu cel mai tare*”[39].

2. România va merge, în caz de război, alături de Rusia „ *e incontestabil că Rusia în caz de Război va obține mari succese militare, presupunând că nu va fi împiedicată, de un al treilea, atitudinea noastră este precizată în mod clar*”[40].

3. Analizând decizia luată, din perspectiva Marilor Puteri, principele consideră că aceasta nu va conveni, dar pentru el primează interesul țării. „*Sunt sigur că conduita noastră în acest caz va displace câtorva Puteri Mari, dar trebuie să trecem peste aceste considerații, căci ele (Puterile) nu vor sau nu pot oferi nimic*”[41].

4. Consecințele participării la un război alături de Rusia, în situația câștigării acestuia:

–vasalitatea României față de Turcia va înceta „*ar sfărâma vasalitatea noastră nominală față de Turcia*”[42];

–Europa nu va accepta ca România după război să devină vasală Rusiei „*Europa nu va permite niciodată ca Rusia să se substituie Turciei*”[43];

–Principele Carol nu a identificat posibilitatea ca țara să fie sacrificată „ *eu nu văd, și nici nu pot vedea și tot așa de puțin mi-e teamă ca țara mea ar putea să devină prețul obiectului de schimb*”[44];

–În ceea ce privește gurile Dunării, consideră că Austria și Ungaria nu vor accepta ca acestea să devină ruse „*Austria și mai cu deosebire Ungaria, în interesul lor, n-ar accepta niciodată ca Dunărea germană să treacă în posesia Rusiei*”[45].

5. Speranța unei păci este iluzorie. În discuția dintre reprezentantul Angliei la Constantinopol și Savfet Pașa, acesta i-a spus că Turcia nu va admite intervenții în favoarea reformelor „*Turcia nu va admite nici un fel de presiune din partea străinătății în favoarea reformelor, ci va decide ea singură asupra lor, când și cum îi va conveni mai bine*”[46].

[39] *Ibidem*, p. 105.
[40] *Ibidem*.
[41] *Ibidem*.
[42] *Ibidem*.
[43] *Ibidem*.
[44] *Ibidem*.
[45] *Ibidem*.
[46] *Ibidem*.

6. Dezarmarea Rusiei și Turciei ar prelungi agonia orientală și nu ar fi utilă „*căci inevitabilul război tot trebuie o dată să aibă loc și o nesiguranță prea lungă ar fi ruina cea mai sigură*”[47].

7. Turcia, cunoscând intenția Rusiei de a evita conflictul, vrea să-l provoace *„Rusiei i-ar conveni astăzi dacă ar putea evita pentru un moment războiul; aceasta o știe Turcia și de aceea ea caută să-l provoace*”[48]. Turcia, „*deși a prevăzut că urmările unui război pot fi catastrofale a putut totuși să declare că «a prefera războiul este mai potrivit și se cuvine cinstei și onoarei împărăției»*”[49].

8. Analiza situației armatei Rusiei: rezultă că este gata de luptă, moralul forțelor este bun, este bine dotată și echipată, are un număr redus de bolnavi „*armata rusă s-ar afla în bună stare, e pătrunsă de un prea bun spirit războinic, că ar fi puțini bolnavi și că ar fi bine armată și echipată*”[50], numai indecizia țarului este motivul pentru care nu a trecut Prutul.

9. Surprinderea principelui privitoare la declarația lui Bismarck „*când, în aplauzele Reichstagului, el a negat interesul Germaniei în Orient*”[51]. Principele Carol consideră că Germania „*nu trebuie să fie indiferentă la criza orientală din punct de vedere economic și politic și nici în ale cui mâini s-ar afla Orientul*”[52], Orient ce nu trebuie lăsat în mâna Rusiei, iar Germania ar trebui să accelereze deznodământul chestiunii orientale în folosul ei.

10. În Germania există un curent potrivnic Rusiei, contrar voinței împăratului, iar în caz de război aceasta va fi neutră, la fel ca Rusia în războiul cu Franța „*și probabil că Germania, în cazul unui război, va observa o neutralitate tot așa de binevoitoare ca și Rusia în războiul cu Franța*”[53].

11. Prezintă întâlnirea ce a avut loc cu reprezentantul Marelui Duce Nicolae pentru stabilirea unei înțelegeri referitoare la apărarea Calafatului, iar la întrebarea dacă războiul este inevitabil „*mi s-a răspuns că s-au dat ordine de a se lua măsurile militare de începere și se așteaptă ultima hotărâre care depinde numai de împărat*”[54].

12. Indecizia țarului are implicații și asupra României, care nu poate întreprinde măsuri și acțiuni concrete deoarece ar putea fi considerată de către Marile Puteri și Turcia doritoare de război „*România suferă mult, fiindcă trebuie să țină toate afacerile în suspensie, neîndrăznind a lua nici o măsură serioasă, căci prin aceasta am atrage atenția Europei și a Turciei*

[47] *Ibidem*.
[48] *Ibidem*.
[49] Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 347.
[50] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 105.
[51] *Ibidem*.
[52] *Ibidem*, p. 106.
[53] *Ibidem*.
[54] *Ibidem*.

asupra noastră şi am fi calificaţi tulburători ai păcii”[55]. Principele își dorește ca la data de 1/13 aprilie hotărârea țarului să fie luată.

13. Relatează conflictul avut cu Poarta în 23 februarie/7 martie ce s-a întâmplat în „ostrovul Dino”, în apropiere de Giurgiu, unde câțiva turci au fost împușcați de ostașii români și conflictul ce a avut loc cu Turcia deoarece aceasta susținea că insula îi aparține „*Sadyk-Pașa afirmă, fără a putea proba, că insula aparţine Vilaietului dunărean, noi însă dovedim cu planuri vechi că insula a fost de mult în posesia noastră*”[56]. La represaliile cu care Poarta amenință România se răspunde: „*Noi vom respinge forţa prin forţă!*”[57]. Opinăm că răspunsul poate fi considerat un început de declarație de război, un act de răzvrătire față de Poartă, dar și de demnitate al Principelui Carol și al statului român bazat pe vechi argumente istorice – capitulațiile.

14. Prin concentrarea armatei turce în Bulgaria se dorea intimidarea României, ceea ce nu s-a întâmplat, iar Principele Carol este hotărât să nu plătească nici tributul către Poartă în 1877: „*Turcia, de când şi-a concentrat o armată considerabilă în Bulgaria, crede că ne poate intimida; dar noi nu ne dăm înapoi şi de astă dată vom refuza şi tributul*”[58].

15. În noaptea de Înviere primește de la consulul general rus informația că războiul este iminent „*îmi zice la dejun: Acum cred că războiul este inevitabil*”[59].

16. Prezintă situația politică din țară:

–existența unui guvern liberal reprezenta o certitudine că treburile țării vor evolua conform voinței principelui „*eu am ferma convingere că este o fericire că astăzi, când ţara va fi inundată de o armată străină, afacerile statului sunt încredinţate unui Guvern liberal”*[60]*;*

–Nicolae Ionescu, ministru afacerilor străine, nefiind de acord cu apropierea față de Rusia a demisionat;

–Principele Carol nu avea adversari politici „*printre corifeii politici nu am nici un adversar, ceea ce după o domnie de 11 ani constituie desigur un rezultat favorabil*”[61];

–dizolvarea senatului era imperativă „*deoarece acest corp nu voia nici să răstoarne Guvernul, nici să-i voteze legile financiare*”[62].

17. La 28 martie/9 aprilie 1877, data la care a fost scrisă scrisoarea, se împlineau trei ani de la moartea singurului copil al Principelui Carol, o zi

[55] *Ibidem*.
[56] *Ibidem*.
[57] *Ibidem*.
[58] *Ibidem*.
[59] *Ibidem*.
[60] *Ibidem*, p. 105.
[61] *Ibidem*, p. 107.
[62] *Ibidem*.

dureroasă și o rană neînchisă, dar care nu influențează rezolvarea problemelor țării.

Deciziile Principelui Carol de excludere a neutralității țării și de participare la un război împotriva Turciei erau luate și de neclintit, la fel ca și hotărârea de a nu plăti tribut Turciei în anul 1877. Principele Carol și România începuseră să scrie declarația de război. Dorința și nerăbdarea principelui de a participa la o confruntare armată cu Poarta creștea de la o zi la alta. Calculele și analiza riscului erau încheiate, iar hotărârea Principelui Carol era luată – participarea alături de Rusia împotriva Turciei pentru obținerea independenței țării și asigurarea viitorului dinastiei Hohenzollern în România.

29 martie/10 aprilie 1877. Parlamentul turc respinge cedarea de teritorii către Muntenegru, iar referitor la Protocolul de la Londra, prin reprezentanții săi transmite că nu acceptă condițiile acestuia și acceptă implicațiile ce pot urma neacceptării „*Poarta, ca răspuns la Protocolul de la Londra, a transmis o notă circulară reprezentanților ei, în care declară că preferă mai bine pericolul unui război decât să primească condițiile protocolului*”[63]. Protocolul este respins pe „*considerentul că lezează suveranitatea Imperiului Otoman stabilită prin Tratatul de la Paris*”[64]

Poziția Porții față de protocol se îndrepta către un război. „*Pórta declară că nu'l priimesce. Zarul era, decĭ, aruncat. Tunul avea d'aici înainte cuvêntul*”[65].

„*Turcii nu puteau să se sinucidă cu o jumătate de milion de soldați deprinși cu soarta armelor. Ei cu sabia au câștigat avutul lor în Europa și tot cu sabia voiau să-l piarză, nici cum cu amenințările condeiului”*[66].

„*După respingerea de către Pórtă a protocolului de la Londra, guvernul român vĕdênt că rĕsboiu nu se mai putea înlătura, și că armata rusă se putea pune în mișcare din o ḑi în* alta” [67], a solicitat baronului Stuart, consulul general rus, ca plățile legate de trecerea armatei ruse să se facă în aur, dar aceasta nu este de acord „*Brătianu a cerut ... ca Rusia să se oblige ca toate plățile... să se facă în aur. Principele Gorgeacov nu vrea să admită aceasta*”[68], iar România nu acceptă „*fiindcă valoarea rublei de hârtie e scăzută*”[69].

30 martie/11 aprilie 1877. Demisia Principelui Bismarck nu este acceptată.

31 martie/12 aprilie 1877. Rusia, prin baronul Stuart, insistă să se semneze convenția, guvernul român insistă ca să se stabilească modul de plată. Din telegramele sosite rezultă că războiul nu se poate evita.

---

[63] *Ibidem*.
[64] Mustafa Ali Mehmed, *op. cit.*, p. 347.
[65] T. C Văcărescu, *op. cit*, p. 13.
[66] General de divizie Sc. Scheletti, *Adevărul istoric asupra Plevnei (1877 – 1878),* Tipografia H. Goldner, Iași, 1912, pp. 10 – 11.
[67] St. I Fălcoianu, *op. cit.*, p. 30.
[68] *Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 107.
[69] *Ibidem.*

În Consiliul de Miniștri se hotărăște mobilizarea armatei.

Turcia întărește garnizoanele de la Dunăre, se hotărăște urgentarea executării fortificațiilor de la Calafat, motivul fiind cei „*35.000 de oameni concentrați sub Osman-Pașa*”[70].

1/13 aprilie 1877. Generalul Cernat este numit ministru de război înlocuindu-l pe colonelul Slăniceanu.

Rusia se oferă a furniza României:

- tunurile grele necesare pentru apărarea localității Calafat;
- caii necesari completării deficitului existent la artilerie.

Baronul Stuart, consulul general rus, este primit de Principele Carol în audiență și comunică:

- Marele Cartier General Rus pune la dispoziția principelui mai mulți ofițeri de stat major „*a trimis în acest scop mai mulți ofițeri din Statul-Major, cu ordinul de a se pune cu totul la dispoziția principelui*”[71];
- Convenția trebuie semnată cât mai repede „*semnarea ei nu mai poate fi amânată*”[72];
- Rusia acceptă a plăti în aur „*Rusia a primit a plăti toate furniturile în aur*”[73]. Stăruințele Principelui Carol și ale guvernului au fost încununate de succes.

2/14 aprilie 1877. Austria crede că pacea în Orient va fi menținută „*la Viena tot mai există speranța că se va putea menține pacea, iar turcii în caz de conflict nu vor traversa Dunărea”*[74]. Informațiile obținute sunt contrare „*Știrile ce vin din Constantinopol însă sună altfel și anume că Poarta amenință că va invada teritoriul român*”[75].

Pașa Abdul Kerim este noul comandant al armatei turce de la Dunăre.

Principele Carol convoacă guvernul pentru a se consulta, iar la solicitarea lui Brătianu, cheamă și pe foștii miniștri și alți bărbați de stat.

Rezultatul consultării a fost că majoritatea participanților ce nu fac parte din cabinet au solicitat neutralitate și numai doi au fost pentru o înțelegere cu Rusia „*În acest consiliu s-au discutat și s-au zis multe ... iar rezultatul final a fost că majoritatea prezentă a celor care nu au fost miniștri, ca D. Ghica, Bosianu, I. Ghica, Epureanu și Al. Golescu s-au declarat în mod hotărât pentru neutralitate; numai Kogălniceanu și C.A. Rosetti au fost pentru o înțelegere cu Rusia*”[76].

Principele este împotriva neutralității, considerând că „*ar fi sentința de nimicire a României ca stat*”[77], având intenția de a participa la război

[70] *Ibidem.*
[71] *Ibidem,* p. 108.
[72] *Ibidem.*
[73] *Ibidem.*
[74] *Ibidem.*
[75] *Ibidem.*
[76] *Ibidem.*
[77] *Ibidem.*

„*părerea şi intenţia sa chiar sunt de a intra în acţiune pentru onoarea ţării*”[78]. O mare parte dintre participanți vrea ca armata să se retragă în Valahia Mică, în zona muntoasă, și să stea în expectativă. „*Mulți dintre cei chemați la consiliu și-au exprimat părerea de a retrage armata în părțile muntoase ale Valahiei Mici, de unde se vor aștepta evenimentele*”[79]. Dar Principele Carol era un fost ofițer prusac, un principe de Hohenzollern și Principele Domnitor al României. Seara, principele are o întâlnire cu doi ofițeri de stat major ruși, abordând în discuție următoarele teme:

– ofițerii ruși susțin necesitatea cooperării celor două armate și a realizării unui plan de cooperare;

– Principele Carol nu dorește să intre în detalii, rezervându-și dreptul de a se pronunța mai târziu asupra subiectelor discutate și transmite că armata română va asigura flancul drept al armatei ruse, ocupând „*o poziție dincolo de Olt, formând aripa dreaptă a armatei ruse”*[80];

– informează că o baterie de artilerie este poziționată pentru apărarea podului de la Bărboși și solicită asigurarea de către armata rusă a torpilelor necesare, care să fie instalate la Galați sau Brăila și speră că vor fi „*un număr suficient de torpile, pentru a închide gura Siretului, împiedicând astfel acțiunea șalupelor turcești care încrucișează pe Dunărea de Jos*”[81];

– prezintă măsurile de apărare ce au fost luate pe linia Dunării:

– Giurgiu are o garnizoană „*destul de tare, pentru a putea fi garantat în contra oricărei surprinderi*”[82];

– Oltenița, deoarece există o concentrare de forțe turce la sud de Dunăre, la Turtucaia, va fi apărată;

– Calafatul este „*cel mai important punct de pe toată linia Dunării și în același timp cel mai greu de apărat – căci se poate ataca din două părți și în același timp poate fi ușor ocolit*”[83].

Aceste măsuri prezentate de Principele Carol au scopul de a asigura și „*de a proteja marșul și desfășurarea armatei ruse*”[84].

După ce forțele ruse vor prelua apărarea acestor localități, mai puțin Calafatul, Principele Carol „*vrea să ia poziții cu armata sa în Valahia Mică*”[85].

– după prezentarea manevrei de forțe și mijloace ce va fi realizată de către armata română în vederea asigurării marșului forțelor ruse

[78] *Ibidem.*
[79] *Ibidem.*
[80] *Ibidem,* p. 109.
[81] *Ibidem.*
[82] *Ibidem.*
[83] *Ibidem.*
[84] *Ibidem.*
[85] *Ibidem.*

către Bulgaria și a flancului drept, cei doi ofițeri ruși, colonelul Bobricov și căpitanul Popov, adjutantul Marelui Duce Nicolae, comunică principelui ordinul de marș al armatei ruse care se va desfășura pe trei coloane:

1. coloana din dreapta, având în compunere două divizii de cavalerie, comandant generalul Baron Driesen „*va înainta pe drumul Sculeni, Iași, Roman, Focșani, Ploiești, va trece pe lângă București până la Argeș, unde se va opri*”[86];
2. coloana din mijloc, ce are în compunere infanteria „*generalului-locotenent Vanovski, va înainta prin Ungheni, Iași, Vaslui, Tecuci, Focșani, către Ploiești*”[87];
3. coloana din stânga, având în compunere „*Corpul VII armată și o divizie de cavalerie, sub comanda generalului-locotenent Radețki, va înainta prin Cahul și Fălciu către Galați și Brăila*”[88];
4. Marele Cartier General Rus se va instala la Ploiești.

– Principele Carol prezintă ofițerilor ruși importanța realizării căii ferate dintre Mărășești și Buzău ce poate fi executată de către armata rusă „*Principele atrage atenția ofițerilor asupra necesității militare ce se simte, de a se construi o cale ferată între Mărășești și Buzău. Această linie nu numai că va scurta cu mult distanța pentru transporturile militare, dar are și avantajul de a fi pusă la adăpostul oricărui atac inamic. Principele așteaptă ca administrația militară rusă să pună imediat în execuție această linie*”[89].

După discuție, ofițerii ruși pleacă la Chișinău.

Doi ofițeri, colonelul Barozii și căpitanul Brătianu, sunt trimiși de principe la Cartierul General Rus de la Chișinău pentru „*a-i raporta despre toate dispozițiile luate de acest Cartier General*”[90].

Mihail Kogălniceanu devine ministrul afacerilor străine.

4/16 aprilie 1877. Generalul Principe I. Ghica, fost reprezentant al României la Constantinopol, a fost transferat la Petersburg.

Mihail Kogălniceanu, împuternicit de Principele Carol, și baronul Stuart, consulul general al Rusiei la București, care are procură de la Împăratul Rusiei, semnează Convenția de trecere a forțelor ruse prin România.

În seara aceleiași zile, generalul Principe Ghica a plecat la Petersburg cu convenția semnată.

Concluzii:

1. În perioada analizată, relațiile dintre România și Turcia continuă să se deterioreze, iar Principele Carol le acordă o atenție scăzută în memoriile sale. Acestea sunt prezentate ca relații dintre două state suverane ce au puncte de vedere diferite în politica externă;

[86] *Ibidem.*
[87] *Ibidem.*
[88] *Ibidem.*
[89] *Ibidem,* pp. 109 - 110.
[90] *Ibidem,* p. 110.

2. Acțiunile ce au loc ca urmare a divergențelor existente între Turcia și România pot fi considerate ca începutul unei stări de beligeranță, un început de declarație de război;

3. Neutralitatea României nu este considerată o soluție de către Principele Carol, iar acțiunile sale sunt pentru acordarea sprijinului necesar trecerii armatei Ruse, în drumul ei către Bulgaria, și hotărârea de a participa alături de armata rusă, în eventualitatea unui conflict cu Turcia, este luată;

4. Negocierile și semnarea Convenției de trecere a armatei ruse prin România s-au făcut ca între două state suverane, neținându-se cont de poziția României față de Poartă;

5. La negocierile cu Rusia interesul României a primat, semnarea Convenției de trecere a avut loc după ce s-a obținut acordul ca plățile să fie făcute în aur;

6. Acțiunile întreprinse de guvernul român și Principele Carol, în perioada analizată, au fost prudente până la declararea războiului de către Rusia, pentru a nu atrage atenția Marilor Puteri și Turciei, și în concordanță cu interesele statului român de păstrare a integrității, securității și de obținere a independenței față de Turcia.

BIBLIOGRAFIE

Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1995;

Din amintirile artileriştilor participanţi la Războiul Neatârnării 1877 – 1878, Editura PROSPEXI, Dorohoi, 2024;

FĂLCOIANU, St. I., *Istoria resboiului din 1877-1879 (ruso-româno-turc) curs profesat la Școala Superioară de răsboiu*, Tipografia „Voința Națională", Bucuresci, 1895;

Von HERBERT, W., *Apărarea Plevnei scrisă de un participant*, Editura PROSPEXI, Dorohoi, 2026;

MEHMED, M. A., *Istoria turcilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;

SCHELETTI, general de divizie, Sc., *Adevărul istoric asupra Plevnei (1877 – 1878),* Tipografia H. Goldner, Iași, 1912;

VĂCĂRESCU, T. C., *Luptele românilor în résbelul din 1877 – 1878*, Editura F. Göbl fiii, Bucuresci, 117;

Curierul de Iassi, 1877;

Gazeta Transilvaniei, 1877;

Românulu, 1877.